

REPERTORIU ARHEOLOGIC

D E

STAȚIUNI ȘI DESCOPERIRI PREISTORICE ÎN ROMÂNIA

MATERIAL PENTRU UN DICȚIONAR DE GEOGRAFIE ISTORICĂ

I. Paleoliticul.

Cea mai veche perioadă din istoria umanității se caracterizează printr'o industrie litică de factură mai grosolană. Obiectele de piatră sau de silex (cremene) se ciopleau. Vieța omului era foarte grea, atât din cauza unei clime aspre, cât și a animalelor, care îi puneau în orice moment în pericol însăși existența sa. Între om și animal se dădea o adevărată luptă pe vieță și pe moarte pentru stăpânirea peșterilor, singurile adăposturi sigure. Țara noastră nu este lipsită de atari peșteri, care, încă din timpurile paleolitice, — acum 50.000 și mai bine de ani, de când avem dovezi indiscutabile despre prezența omului cuaternar pe meleagurile noastre, — prezentau admirabile condițiuni de înfîrîpărire a unei vieți omenestii. Unele caverne au fost locuite mai mult timp, rămânând și după epoca paleolitică un loc preferat de către oamenii vremurilor mai noi. În unele peșteri din Carpați, ca și în Alpi, vânătorii paleolitici s'au oprit numai vremelnic, în timpul căutării vînatului. Majoritatea peșterilor se află în Transilvania, cu deosebire în jud. Hunedoara, cărora le corespunde grupa sud-carpatică, a celor din Oltenia. Peșterile dela Topalu, de pe Dunăre și cea dela Stânca-Ripiceni, din valea Prutului, sunt cele mai îndepărtate față de centrul carpatic. Al doilea fel de așezare paleolitică era *adăpostul sub stîncă* (abri-sous roche), așa precum a fost cel dela Ripiceni. Din păcate acest fel de așezare este foarte puțin cercetat la noi. Atari adăposturi vor fi fost destul de numeroase.¹

1. Paleoliticul a fost foarte bine studiat în Franța, care rămîne țara clasică a paleoliticului și a studiilor referitoare la această epocă. De aceia tipurile de civilizație poartă numiri franceze. Astfel: *chellean*, după localitatea Chelles (Seine et Marne), *acheulean*, Saint Acheul (Amiens), *levalloisian*, Levallois Pennet (Seine), *mousterian*, Moustiers (Dordogne), *aurignacian*, Aurignac (Haute Garonne), *solutrean*, Solutré (Saône et Loire), *magdalenian*, La Madeleine (Dordogne). În preistorie este un obicei bine statornicit, după care un anumit tip de civilizație poartă numele primei localități descoperite, unde a apărut pentru prima dată o civilizație reprezentativă.

Când condițiunile climaterice s'au schimbat, omul paleolitic și-a înfiripat „atelierul” și modesta sa locuință pe terasele pline de soare ale râurilor, și în *aer liber* („en plein air”). De data aceasta i se deschidea un orizont mai larg. Din cele 79 de localități date mai jos, — în unele dintre ele întâlnindu-se mai multe puncte, stațiuni, sau strate de cultură, — am scos statistica alăturată :

Felul civilizației	No. și felul așezărilor		Total
	Peșteri	Pe terase și loess	
Levalloisianul	—	6	6
Mousterianul	18	15	33
Aurignacianul	7	23	30
Solutreanul	2	8	10
Magdalenianul	4	13	17
Paleolitic superior nedeterminat . .	—	11	11
Paleolitic inferior; discutabil . . .	—	9	9
Paleolitic nedeterminat	2	10	12

În total avem 23 de peșteri, un adăpost sub stâncă, unde a apărut o industrie mousteriană și 80 de stațiuni și puncte în locuri deschise, pe terase și în loess. Uneori nu s'a putut determina caracterul silexurilor descoperite, așa ca să se poată atribui cu certitudine unei anumite civilizații paleolitice. Câte odată însă atari descoperiri se încadrează în mod cert paleoliticului superior. Cât privește existența paleoliticului inferior (chellean și acheulean), ea rămâne încă o problemă deschisă, pe care viitorul o va rezolva. De aceea nici n'am dat multe dintre localitățile, unde au fost găsite așa numitele instrumente „chelleene” sau „acheuleene”. Impresia noastră este însă că printre marele număr de obiecte de silex, cuarțit și opal, se află și unelte tipice paleoliticului inferior. Paleoliticul mijlociu este reprezentat prin cele 6 așezări levalloisiene și cele 33 stațiuni mousteriene. Paleoliticul superior, cu cele trei culturi: aurignacianul, solutreanul și magdalenianul, este întâlnit în aproape 70 de locuri. Dacă privim harta, observăm o îngrămădire de stațiuni pe valea Nistrului, între Soroca și Prelipece-Iuca din Bucovina, o alta pe Prut, între Ungheni și Rădăuți, o a treia pe Strei, în Țara Hațegului, care stă în legătură cu cea din Oltenia, precum și alte două centre în Țara Bârsei și în Munții Apuseni. Aceste răspândiri, împreună cu cele izolate, dovedesc că țara noastră a fost pretutindeni locuită în paleolitic și că, în măsura cercetărilor viitoare, putem spera că alte noi așezări vor fi descoperite.

Ca manifestare, industriile litice și de os din România nu stau mai prejos față de cele din țările vecine. În unele privințe ele rivalizează cu cele din Europa apuseană. Dar pe cât de bine este dovedită activitatea omului paleolitic dela noi, pe atât de rari sunt resturile somatice.

Date aproximative în. de Chr.	Civilizații	Geologia alpină	Rase
125.000	Pre-chellean Chellean	Mindel-Riss Riss	Steinheim (?) Homo heidel- bergensis
100.000			
75.000	Acheulean	Riss-Würm	Swanscombe
40.000	Mousterian	Würm	Homo nean- derthalensis
25.000	Aurignacian		Cro-Magnon Grimaldi
20.000	Solutrean	Bühl	Cro-Magnon
10.000	Magdalenian		Chancelade

Până acum s'a descoperit doar o falangă dela piciorul drept al unui reprezentant al rasei de *Neanderthal* (*homo neanderthalensis* sau *h. primigenius*) din stratul mousterian dela Ohaba-Ponor, jud. Hunedoara și un fragment de humerus al omului paleoliticului superior, din rasa *homo sapiens fossilis*.

1. Ataki, jud. Hotin. E vorba de cătunul Ataki, dependent de com. *Restev-Ataki*. De pe terasa Nistrului s'au cules silexuri diferite, dar nu tocmai tipice pentru a fi atribuite în mod cert unei civilizații; ele par a sta în legătură cu industria aurignaciană sau *magdaleniană*. I. G. Botez, *Recherches de la Paléontologie humaine au Nord de la Bessarabie*, 1931, p. 4 și urm. C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VII, 1935—1936, p. 59; N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 99—101. La Restev-Ataki este și o stațiune cu ceramică pictată (v. cap. respectiv).

2. Badragii-Noi, jud. Hotin. Stațiune paleolitică, așezată pe stânga Prutului, în față cu cea dela Șerpenița, de pe malul drept. Din această stațiune s'au cules peste 1600 silexuri, aparținând magdalenianului; în cuprinsul acestei comune se mai găsește încă o așezare magdaleniană: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléol. de la Roumanie de Nord-Est*, 1938, p. 75.

3. Babin, jud. Hotin. Stațiune paleolitică la locul zis „Iama”; o alta la „Chlopîu-Iar”. S'a crezut la început că silexurile din această

regiune aparțin aurignacianului (C. Ambrojevici, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 39), dar cercetări ulterioare au dovedit că este vorba de o industrie solutreeană (N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 101—105). Foarte interesantă este prezența pe malul Nistrului a vârfului de suliță în formă de „feuille de laurier”, care este a treia din Răsăritul Carpaților; cele două provin dela Cucu-neștii-Vechi, jud. Bălți, în valea Prutului (v. mai jos). Exemplarul dela Babin oferă analogii cu produsele centrului solutreean din Ungaria. În Transilvania se cunosc încă cinci vârfuli de suliță solutreeni.

4. Baia-de-Fier, jud. Gorj. În *Peștera Muierilor*, situată pe *Râul Galben* și cunoscută și prin *arta rupestră*, s’au făcut, în decurs de mai mulți ani, cercetări amănunțite, care au dat rezultate dintre cele mai mulțumitoare (C. N. Ploșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 64—65; D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 9). Stratul inferior aparține *mousterianului*, cu o industrie tipică acestei perioade, pe când stratul paleolitic superior conține obiecte de caracter *magdalenian*. La intrarea peșterii s’au găsit fragmente „chalcolitice”, pe care noi le atribuim, — bazați pe criteriul răspândirilor, — civilizației Coțofeni (v. cap. respectiv).

5. Balinți, jud. Soroca. La locul zis „La Ilmaș” s’au cules unele silexuri din paleoliticul superior: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 82.

6. Boldu (Aruștei), jud. Dorohoi. În apropiere de râulețul Volovăț, s’au descoperit silexuri de caracter *solutreean*: N. N. Moroșan, *Ac. Rom., Mem. Secț. Șt.*, t. IV, 1927, p. 12 și urm. C. N. Ploșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 60.

7. Brotuna, jud. Hunedoara. Spre Nord-Vest de comună, pe dreapta Crișului-Alb, la locul zis *Dealul-Cremenos*, s’ar fi descoperit urme paleolitice; descoperitorul (M. Roska, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 23) credea că unele sunt produse chelleene, iar altele acheuleene (paleolitic inferior); aceleași observațiuni ca la Valea-Mare (v. mai jos).

8. Bratca, jud. Bihor. În peștera zisă *Peștera-Boiului* (nu *Boului*, cum este transcris în alte părți), din fața comunei Bratca, pe panta meridională a Dealului Mitoc, s’au găsit câteva așchii de silex, atipice, dar bine datate ca vreme în *paleolitic*, precum și resturi de *ursus spelaeus*. *Dacia*, I, 1924, p. 305. Pe versantul nordic al Dealului Mitoc, numit *Coasta Luchi*, se cunosc mai multe peșteri, dintre care una cu urme arheologice caracteristice *mousterianului*. S’a dat și peste o vatră destul de mare, precum și peste așchie de *absidiană*. Uneltele sunt din calcar criszalin. M. Roska, *L’industrie mousterienne de Barátka (Com. Bihor)*, extras din *Folia Archaeologica*, Budapesta, I—II, 1939.

9. București, jud. Ilfov. Într’o carieră de nisip din partea de Est a Capitalei, pe malul Colentinei, s’au descoperit acum câțiva ani primele urme ale omului paleolitic în aceste părți ale țării. E vorba de silexuri aparținând *levalloisianului*. Se semnalează deasemeni și prezența unui silex și a unui os lucrat la *Bucureștii-Noi*, tot pe Colentina

(Dinu Rosetti, *Descoperiri paleolitice în preajma Bucureștilor*, Publ. Muz. Munic. Buc., I, 1934, p. 5—6; *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 66). Aceste descoperiri au o mare importanță, nu numai prin faptul că sunt cele dintâi și singurele deocamdată din Muntenia, dar și prin aceea că ele se leagă din punct de vedere stilistic de descoperirile din Transilvania, Basarabia (malul Prutului; v. levalloisianul dela Ghermani-Dumeni) și Bulgaria, rămânând deci ca un punct de legătură între aceste regiuni.

10. Buitur, jud. Hunedoara. O uneltă de cuarțit descoperită în lutul din apropierea comunei. E caracteristică industriei mousteriene. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj, II, 1925, p. 197, cu fig. 2, 5. I. Nestor, *Stand*, p. 17.

11. Buzăul-Ardelean, jud. Trei-Scaune. Una dintre cele mai bine cunoscute și cercetate stațiuni paleolitice din Transilvania. E o așezare în aer liber, spre deosebire de cele în peșteri. Se află în valea Cremenei. În stratul de cultură s'au găsit cărbuni și s'au determinat două vetre. S'a descoperit acolo și chihlimbar sau ambră. Descoperirile aparțin civilizației aurignaciene (paleolitic superior). Unele obiecte au un aspect caracteristic solutreanului. J. Teutsch, *Das Aurignacien von Magyarbodza, Barlangkutatas*, II, 1914 (Budapesta), p. 51—64. H. Breuil, *Voyage paléolithique en Europe centrale*, extras din *L'Anthropologie*, XXXIII, XXXIV, XXXV, 1925, p. 330, cu fig. 6, p. 331. Obiectele aurignaciene aparțin unei faze mijlocii. *Dacia*, I, 1924, p. 297 și urm., *Dacia*, V—VI, p. 66—67. I. Nestor, *Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, 1933, p. 18—20. H. Breuil, *Stations paléol. en Transylvanie*, Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj, II, 1925, p. 204.

12. Capul-Midia, jud. Constanța. La Nord de Mamaia s'a descoperit un interesant silex paleolitic (I. Băncilă, *Asupra unui silex paleolitic din Dobrogea*, Bul. Soc. Studenț. în Șt. Nat., din Buc., V—VII, 1934—1936; Cf. C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936), care oferă analogii cu centrul mousterial moldo-basarabeian. Aparține industriei mousteriene.

13. Căpușul-Mie, jud. Cluj. În albia râului Căpușul, Abatele Breuil a descoperit în 1924 o „*limande achéuléenne*”. De acolo provine și un răzuitor mousterial. M. Roska, *Dacia*, I, 1924, p. 297; I. Nestor, *Stand*, p. 14; C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 67—68. Marius Moga, *Paleoliticul inferior în Transilvania*, extr. din *An. Bul. Com. Mon. Ist. Secț. p. Transilvania*, IV, 1932, (1936), p. 3—4.

14. Cardoș, jud. Cluj. Pe terasa diluvială a râului Nădaș, în această comună, s'au găsit unele silexuri paleolitice, aduse din alte părți de ape. Nu se poate determina cu precizie cărei faze a paleoliticului aparțin. *Dacia*, II, p. 415. Pare a fi vorba însă de un „atelier” mousterial. M. Roska, *L'industrie moustérienne de Barátka* (Com. Bihar), extras din *Folia Archaeologica*, I—II, Budapesta, 1939 p. 3.

15. Cășla-Negima, jud. Hotin. Stațiune paleolitică în loess. Industrie aurignaciană, floră caracterizată prin conifere. Este reprezentată și industria de os, tipică faciesului aurignacian. Import mediteranean: podoabe din *Pectunculus pilosus*, o specie de scoică de Mediterana. C. Ambrojevici, *Urmele omului diluvial în Basarabia*, Bul. Muz. Naț.

din Chişinău, I, 1926, p. 67 şi urm.; id., *Der paläolithische Mensch in Bessarabien*, în : O. Hauser, *Der Erde Eiszeit und Sinflut*, Berlin, 1927, p. 268 şi urm. id., *Beiträge zur Kenntnis der Aurignacien-Kultur Bessarabiens und der Bukovina*, *Wiener Prähist. Zeitschr.*, XVII, 1930, p. 17 şi urm. Autorul a atribuit însă greşit descoperirile dela C. N. industriei micoquiene. Cf. I. Nestor, *Stand*, p. 25.

16. Căpâna, jud. Năsăud. Lame caracteristice industriei aurignaciene. *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 68.

17. Cioclovina, jud. Hunedoara. Importantă staţiune paleolitică în peşteră, cu material arheologic bogat şi felurit. Majoritatea descoperirilor aparţine facies-ului *aurignacian* (paleolitic superior); unele obiecte sunt însă mai vechi, datându-se în paleoliticul mijlociu (*mousterian*). M. Roska, *Dolgozátok*, III, 1912, p. 201 şi urm. *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 8—12. I. Nestor, *Stand*, p. 14 şi 18. *Dacia*, V—VI, p. 68; H. Breuil, *Notes de voyage paléolithique en Europe centrale*, extras din *L'Anthropologie*, XXXIII, XXXIV şi XXXV, 1925, p. 329—330. *Publ. Com. Mon. Ist., Sect. p. Transilvania*, 1923.

18. Cleanov, jud. Mehedinţi. Printre numeroasele silexuri mesolitice (v. cap. respectiv) dela Cleanov, Abatele H. Breuil a deosebit câteva paleolitice, de caracter mousterian (La : C. N. Ploşor, *Dacia*, V—VI, 1936—1937, p. 63). O „pointe” de tip Abri-Audat a fost întrebuinţată de mesoliticii dela Cleanov drept grattoir, după ce a fost prelucrată (*Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 5).

19. Cluj. Un fragment de uneltă mousteriană descoperită pe terasa Someşului, la locul zis *Tăietura Turcului*, aproape de Cetăţuia dela Cluj. H. Breuil, *Stations paléol. en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 195, cu fig. 2, 4. I. Nestor, *Stand*, p. 19. *Dacia*, I, 1924, p. 297.

20. Corman, jud. Hotin. Staţiune paleolitică în aer liber, ca şi Câşla-Negima. Industrie şi faună analoage. Apar pendante de os. Interesant este pendativul phalliform de piatră. Se întâlnesc cochilii de *Nassa sp.*, de origine mediteraneană, ceea ce invederează raporturi îndepărtate ale oamenilor

21. Corpaci, jud. Bălţi. În faţă cu Stânca Hriţeni, pe malul stâng al Prutului, se află *Stânca-Corpaci*, o aşezare în aer liber cu urme magdaleniene : N. N. Moroşan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 74—75.

22. Cuconeşti-Vechi, jud. Bălţi. Regiune bogată în urme paleolitice. Până acum s'au identificat următoarele puncte : 1. La locul numit „In Durduca”, o industrie levalloisiană evoluată ; 2. „La Moara Popei”, o industrie aparţinând solutreanului superior ; 3. La punctul zis „In Ponoare” s'a descoperit o serie de silexuri de tradiţie mousteriană, o alta aparţinând solutreanului mijlociu şi o ultimă grupă aparţinând magdalenianului ; din această aşezare provine bine cunoscutul vârf de suliţă în formă de „feuille de laurier”, cel mai frumos exemplar al industriei solutrene din toată Europa răsăriteană. N. N. Moroşan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 67—76.

paleolitici din țările noastre. De reținut că la Cormani s'a descoperit și un *humerus* în stare fragmentară, care este în prezent cel dintâiu rest de schelet paleolitic la Răsărit de Carpați și care trebuie pus în legătură cu stratul de cultură aurignaciană dela Cormani și cu specia *homo sapiens fossilis*. Aceiași literatură ca la Cășla-Negima (v. mai sus); a se adăoga: I. Botez, *Recherches de la Paléontologie humaine au Nord de la Bessarabie*, 1931, p. 54—62. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 90—94 și 143.

23. Coșăuți, jud. Soroca. Pe terasa Nistrului, la locul numit „Ia Praguri” s'au cules câteva silexuri, nu tocmai caracteristice, dar totuși ușor de atribuit paleoliticului superior: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 82. Descoperirile dela Coșăuți marchează deocamdată cele mai de Sud răspândiri ale industriilor paleolitice de pe dreapta Nistrului.

24. Crăciunești, jud. Hunedoara. În peștera *Sura-de-jos* s'au găsit obiecte paleolitice lucrate într-o tehnică aurignaciană. În împrejurimi se mai află și alte două peșteri, în valea Chichereului și Cremene, ca *Balogul* și *Groapa-Lupului*; în ambele peșteri s'a dat peste o industrie moustieriană. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sciences de Cluj*, II, 2, 1925, p. 193 și urm. *Dacia*, I, 1924, p. 304. I. Nestor, *Stand*, p. 18.

25. Darabani, jud. Hotin. Descoperiri izolate, aparținând industriei aurignaciene. Darabani mai este cunoscut și prin stațiunile sale cu ceramică pictată (v. mai jos). C. Ambrojevici, *Urmele omului diluvial în Basarabia*, *Bul. Muz. Naț. din Chișinău*, I, 1926, p. 75 și urm. Cf. I. Nestor, *Stand*, p. 26.

26. Federi, jud. Hunedoara. Cinci peșteri cu urme paleolitice (industrie moustieriană). Trei dintre aceste peșteri se găsesc pe Muntele *Coasta-Vacii*. Cercetările Abatelui H. Breuil, M. Roska și I. Moldovan. În partea de Vest a satului Federi se află o mică peșteră, numită *Gaura-Cocoșului*. Acolo s'a descoperit o industrie moustieriană. Aceiași industrie s'a identificat și în *gangul* din apropierea acestei peșteri. *Dacia*, I, p. 297 și urm. I. Nestor, *Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, 1933, p. 15; *Dacia*, V—VI, p. 70—71.

27. Gherman-Dumeni, jud. Bălți. În asociere cu multe resturi paleontologice, au apărut, pe terasa dintre cele două comune, silexuri cu caracter levalloisian evoluat: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 65—66.

28. Grușevița, jud. Hotin. În apropiere de malul Nistrului s'a identificat o industrie caracteristică paleoliticului superior: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, harta cu răspândiri.

29. Gurahonț, jud. Arad. La locul numit *Poieni-în-deal* s'au găsit unele obiecte paleolitice, dar fără a avea un caracter precis, în ceea ce privește încadrarea lor stilistică, deși unii cercetători s'au gândit la industria chelleană: M. Roska, *Dacia*, II, 1925, p. 415.

30. Horghinești, jud. Hotin. În apropiere de sat s'au descoperit încă de mult câteva silexuri paleolitice de caracter aurignacian: I. N.

Moroșan, *Rev. științifică „V. Adamachi”*, 14, 1928, p. 177 și urm. I. Nestor, *Stand*, p. 26.

31. Iozășel, jud. Arad. Descoperirile paleolitice din această localitate nu sunt tocmai sigure, în ceceae privește încadrarea lor în grupa civilizațiilor paleoliticului inferior (chellean). Atari urme au apărut la *Plopăt*, „*La Concini*” și *Dealul Rofi*. În schimb, în matca pârâului Cremeneasa, s’au găsit obiecte de silex caracteristice civilizației *solutreene* (paleolitic superior). dar nu trebuie neglijat faptul că aceste obiecte au fost găsite la suprafață. *Dacia*, II, 1925, p. 404 și urm. *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 15—22. I. Nestor, *Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, 1933, p. 21.

32. La izvor, v. *Ripiceni*.

33. Lencăuți, jud. Hotin. Stațiune paleolitică, din aurignacianul superior = stratul I dela Voronovița. C. Ambrojevici, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 39.

34. Lipcani, jud. Hotin, Localitate cunoscută prin ceramica pictată de stil Cucuteni (.v cap. *Neolitic*). În depozitele aluvionare din fața abatorului comunal s’au cules silexuri din paleoliticul superior : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 80—81.

35. Livenii-Vechi, jud. Dorohoi. La punctul numit *Pichet*, pe malul Prutului, s’au găsit unelte de silex din paleoliticul superior, cași la locul zis *Valea Ciocoiului* din com. *Livenii-Noi* : *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 61 ; N. N. Moroșan, *Ac. Rom., Mem. Sect. Șt.*, IV, 1927 p. 17 ; id., *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 60.

36. Lona-Săsească, jud. Cluj. Un instrument aurignacian descoperit în strat cuaternar, pe teritoriul acestei comune, unde pare a fi fost o așezare „în aer liber”. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 197, cu fig. 2, 9.

37. Lopatnic, jud. Hotin. Stațiunea paleolitică se află la locul zis „*La Bortoasa*”, în loess. Materialul arheologic descoperit acolo aparține aurignacianului mijlociu : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolithique de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 77—79.

38. Manoleasa, jud. Dorohoi. Pe colina zisă *Holmu* sau *Dealul Satului*, pe dreapta Prutului, se află o așezare preistorică „en plein air” (în loess) din *perioada magdaleniană* : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 53—54.

39. Mânzătești, jud. Bălți. În depozitele cuaternare dela *Vasilica* s’au descoperit silexuri aparținând *lévalloisianului* superior : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 61—62 ; stațiunea este pe stânga Prutului și face parte din categoria așezărilor în aer liber.

40. Mitoc, jud. Dorohoi. Localitatea cea mai veche cunoscută în literatura de specialitate, unde s’au descoperit cele dintâi urme paleolitice din România. Pe teritoriul acestei comune se cunosc 4 stațiuni paleolitice în aer liber : 1. *La Pârâul Istrati*, cu o industrie aurignaciană ; 2. *La Pichet*, cu aceiași indus trie aurignaciană ; 3. *La Mori*, cu silexuri magdaleniene și 4. *La Malul Galben*, deasemeni cu o industrie

magdaleniană. Regiunea Mitoc este deci foarte bogată în urme arheologice. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 55—60.

41. Mințiul-Românesc, jud. Năsăud. În valea Someșului s'au descoperit câteva silexuri caracteristice industriei aurignaciene. *Dacia*, II, 1925, p. 416; I. Nestor, *Stand*, p. 19. *Dacia*, V—VI, p. 73.

42. Molodova, jud. Hotin. Așezare cunoscută și în epoca neolitică (v. cap. respectiv). S'au făcut cercetări în repetate rânduri și din diferite părți. La locul zis *Bailova-Ripa* s'a putut stabili și stratigrafia, cu nivelurile de cultură, care se succed pe rând, de jos în sus: mousterian superior, aurignacian superior și magdalenian. Silexurile mousteriene sunt foarte tipice, corespunzând industriei clasice mousteriene. Unele silexuri sunt de tip Abri-Audit, pentru care găsim paralele și în Oltenia. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 95—99; acolo și restul bibliografiei.

43. Moneasa, jud. Arad. În peștera zisă *Hoanca-Cohului*, aproape de comună s'au descoperit urme mousteriene. *Dacia*, II, 1925, p. 404.

44. Merești, jud. Odorheiu. Într-o peșteră de pe proprietatea acestei comune s'a găsit un interesant lustritor (lissoir) din os de ursus spelaeus. Apartine industriei mousteriene. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 197. I. Nestor, *Stand*, p. 18. *Dacia*, I, 1924, p. 297 și urm. *Dacia*, V—VI, p. 73.

45. Nandru, jud. Hunedoara. Două peșteri cu urme paleolitice: *Peștera-din-jos* cu silexuri tipice mousteriene și *Peștera-din-sus*, cu o civilizație *solutreiană* foarte caracteristică, având analogii cu descoperirile contemporane din Ungaria (*Peștera Szeleta*), cu o alta *magdaleniană* și cea mai de jos *mousteriană*. J. Mallasz, *Vorläufiges Bericht über das Solutreen der Nandor-Höhle in Siebenbürgen*, *Dolgozatok*, IX—X, 1933—1934, p. 12—15. Problema *colitelor* dela Nandru rămâne deschisă, ca pretutindeni unde au apărut indicii ale omului „terțiar”.

46. Naslavcea, jud. Soroca. În cuprinsul acestui sat de pe dreapta Nistrului se cunosc *trei puncte* cu urme paleolitice, aparținând pe rând mousterianului superior, aurignacianului și magdalenianului. De notat că Naslavcea și Molodova rămân până în prezent cele mai de Răsărit puncte cu o atare civilizație în România. C. Ambrojevici, *Urmele omului diluvial în Basarabia*, *Bul. Muz. Naț. de St. Nat. din Chișinău*, I, 1926. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 82—85.

47. Nădășel, jud. Cluj. Trei silexuri descoperite la suprafața solului, în com. N., nu departe de Cluj. Apartin mousterianului. H. Breuil, *Stations paléol. en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 195. *Dacia*, I, 1924, p. 297 și urm.

48. Negoriani, jud. Hotin. Silexuri paleolitice, provenind dintr-o așezare în aer liber: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 105; nu se specifică felul industriei.

49. Neporotova, jud. Hotin. Așezare în loess. Silexurile descoperite aparțin aurignacianului. N. Florov, în *Dări de seamă ale Inst. Geolog. Român*, XIII, 1923—1924 (1930—9, p. 85—86. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 86—89.

50. Ohaba-Ponor, jud. Hunedoara. Peștera *Bordul-Mare*, cercetată în repetate rânduri, cu rezultate importante. Stratigrafia bine determinată : patru strate de cultură moustertiană, în care a apărut și o falangă dela piciorul drept al unui reprezentant al rasei de *Neanderthal*, (*strat III*), un strat aurignacian, un altul neo-eneolitic și un nivel roman. Faună bogată : *felis silvestris fossilis*, *ursus spelaeus*, *meles m. fossilis*, *crocotta spelaea*, *equus*, *bos prim.*, *ovis*, *cervus canadensis asiaticus* fos. etc. *Dacia*, I, 1924, p. 279 și urm. *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 13 ; *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 73—75. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 195. St. Gaal, *Die erste mitteldiluviale Menschenknochen aus Siebenbrüngen*, în *Publ. Muzeului jud. Hunedoara*, III—IV, 1928, p. 61—108. În stratul moustertian s'a descoperit și o industrie de os, cea mai bine reprezentată până acum din Transilvania (M. Roska, în : *Omagiul Wl. Demetrykiewicz*, Poznan, 1930, p. 1—3).

51. Ojeva, jud. Hotin. Stațiune din pericada aurignaciană în aer liber ; silexurile se găsesc la suprafața terenului ; la Ojeva este și o stațiune neolitică. C. Ambrojevici, *Beiträge zur Kenntnis der Aurignacienkultur Bessarabiens und der Bukovina*, *Wiener Prähist. Zeitschr.*, 1930. N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 105.

52. Otachi, jud. Soroca. În cuprinsul comunei Otachi (Ataki-Otaci ; a nu se confunda cu Ataki, jud. Hotin) s'au descoperit urme paleolitice, dar nu s'a determinat încă facies-ul industriei de acolo : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 105.

53. Pererița, jud. Hotin. La 1 km. Sud-Est de sat e o așezare paleolitică din aurignacian : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 79—80.

54. Peștere, jud. Bihor. În peștera *Igrița* din valea Crișului, s'au găsit silexuri lucrate și obiecte de os cu retușe, ambele industrii caracteristice aurignacianului. Interesant este vârful confecționat din os de ursus sp. Alte silexuri aparțin paleoliticului mijlociu (moustertian). H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, 1925, vol. II, p. 210 ; *Dacia*, I, 1924, p. 308—309. I. Nestor, *Stand*, p. 18—19.

55. Ponor, jud. Hunedoara. Pe terasele diluviale ale Streiului, la locul zis *Răcurele*, cât și pe terasa aceluiași râu la *Vârful Coastei* și în peștera dela *Piatra Poienii* (la o altitudine de 1132 m.) s'au găsit urme paleolitice. În peștera amintită s'au oprit pentru puțin timp vânătorii paleolitici, întocmai ca cei din Alpi. În ceea ce privește datarea mai precisă a acestor descoperiri, nu se poate face, din cauza aspectului nehotărât al silexurilor. *Dacia*, II, 1925, p. 411—412 ; *ib.*, III—IV, p. 15.

56. Prelipce-Luka, jud. Cernăuți. Pe malul Nistrului, la Pr. I. s'au descoperit obiecte aurignaciene : I. Nestor, *Stand*, p. 26.

57. Prevaleni, jud. Hunedoara. M. Roska ar fi descoperit la *Vârful Cremenei* silexuri lucrate numai pe jumătate, în care vede un caracter

chellean (paleolitic inferior): *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 23; v. observațiunile noastre mai jos (*Valea-Mare*).

58. Proscureni, jud. Botoșani. În straturile diluviale de pe pârâul Ciuhor s'au cules unelte de silex aparținând paleoliticului superior. Alte date mai precise nu posedăm. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, 1929, p. 2 (Memoriul I).

59. Restev-Ataki, jud. Hotin. A se vedea Ataki, mai sus.

60. Răspopiți, jud. Hotin. La locul zis „Hlubokii-Iar” este o stațiune din aurignacianul superior: C. Ambrojevici, *Urmele omului diluvial în Basarabia*, Bul. Muz. Naț. de St. Nat. din Chișinău, I, 1926; N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 85—86.

61. Ripiceni, jud. Botoșani. În peștera numită *Stânca Ripiceni* s'au determinat 4 strate de cultură (I, III, V și VII), despărțite între ele prin câte un strat steril (II, IV, VI). Stratele I și III aparțin aurignacianului superior și final, stratul V conține o civilizație solutreeană și stratul VII una magdaleniană superioară. Peștera a fost deci locuită în tot răstimpul paleoliticului superior. Industriile celor trei perioade sunt bine reprezentate. O industrie a osului, în adevăratul înțeles al cuvântului, a apărut pentru prima dată în această peșteră, de pe dreapta Prutului. Se întâlnește și o bogată faună. Așezarea geografică a acestei peșteri prezintă o importanță deosebită: este cea mai de Răsărit peșteră extra-carpatică.

O amplă descriere a săpăturilor și descoperirilor la: N. N. Moroșan, *La station paléolithique de grotte de Stânca Ripiceni, Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 1—22; id., *Le pléistocène et le paléolithique de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 8—32; N. N. Moroșan și I. Simionescu, *Ac. Rom. Mem. Secț. Șt.*, t. III, 1926, p. 6.

În apropiere de peșteră s'a găsit și un *adăpost sub stâncă* (abri-sous-roche), locuit de *omul mousterian*; industria de silex și os este caracteristică mousterianului superior. De aceea suntem și noi înclinați a crede că, cel puțin o parte a peșterii amintite, va fi fost locuită și în perioada mousteriană, mai ales că unele unelte par a susține acest lucru. (Cf. I. Nestor, *Stand*, p. 22—23; *Rev. Ist. Rom.*, X, 1940, p. 418).

La punctul numit *La Izvor*, spre N. de Stânca Ripiceni, pe malul drept al Prutului, se află o așezare paleolitică „en plein air”, cu următoarele civilizații: *levalloisian*, *mousterian superior*, *aurignacian superior* și *magdalenian superior*. Industria mousteriană oferă o bogăție și o varietate puțin obișnuite. În acest strat apare și o industrie a osului. Sunt de subliniat analogiile cu mousterianul din Transilvania. S'au găsit în asocieri cu silexurile mousteriene podcabe de *ivoriu*. În această stațiune s'au descoperit bucăți de oxid de magneziu și de fier, ca și la Stânca Ripiceni. Stațiunea a fost locuită și în neolitic (v. mai jos). N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléol.*, p. 32—52.

62. Roman, jud. Roman. Urmele paleolitice: *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 63.

63. Săgileț, jud. Dolj. A se vedea mai jos: *Suharu*.

64. Stâncea Ripiceni, v. Ripiceni.

65. Stâncea Hrițeni, jud. Dorohoi. A se vedea : *Stroici*.

66. Stroici, jud. Dorohoi. La 3 km. Nord de Stroici, la locul zis *Stâncea Hrițeni*, s'au găsit dovezile unei industrii din paleoliticul superior : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, p. 52—53 : nu posedăm alte date mai precise ; stațiunea este „en plein air” și a fost locuită și în epoca neolitică.

67. Suharul, jud. Dolj. De pe terasele Desnățuiului s'au adunat mai multe silexuri paleolitice. Dintre acestea, „vârful” dela Suharul, de tip Abri-Audit, rămâne un produs caracteristic industriei aurignaciene. Acest exemplar a fost dat până acum ca provenind dela *Sâgheț* I. Nestor, *Stand*, p. 21 ; C. N. Plopșor, *Arh. Olt.*, VIII, 1929, p. 351—353 ; D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 10.

68. Șerpenița, jud. Dorohoi. La marginea de Nord a satului, la punctul numit „*La pod*”, este o așezare paleolitică în aer liber foarte bogată. Numeroasele silexuri adunate de acolo îndreptățise pe descoperitor să se gândească la existența unui vast atelier : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 54 ; ca vreme, stratul superior se plasează în perioada *magdaleniană*.

69. Sculeni, jud. Bălți. La locul numit *La Izvoare*, pe stânga Prutului, se află o industrie aparținând moustierianului mijlociu : N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 62—63 ; unele instrumente oferă un aspect *levalloisian*.

70. Sita, jud. Trei-Scaune. Așezare în plin aer (en plein air). Faună și industrie din aurignacian (paleolitic superior). *Dacia*, I, 1924, p. 297 ; *Dacia*, V—VI, p. 67.

71. Sângerhița, jud. Mureș. Așezare în aer liber. Unelte de silex și faună caracteristice moustierianului. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 197.

72. Someșul-Rece, jud. Cluj. Peșteră cu urme paleolitice. Un obiect caracteristic *magdalenian*. Faună tipică paleoliticului superior. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie*, *Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 217. *Dacia*, V—VI, p. 78. I. Nestor, *Stand*, p. 21. M. Roska atribuia acest unic obiect găsit în peștera amintită industriei aurignaciene. (*Public. Com. Mon. Ist., Sect. p. Transilvania*, II, 1923, p. 51). Mai târziu însă începe a nu se mai îndoi de prezența *magdalenianului* în peștera dela Ș.R. (In : Volumul omagial „*Wl. Dimitrykiewicz*”, 1930, p. 1).

73. Slobozia-Ianouți, jud. Hotin. Pe malul Nistrului, la 5 km. de sat, s'au cules silexuri din paleoliticul superior : C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 57.

74. Ștefănești, jud. Botoșani. La Nord de sat, pe dreapta Prutului, s'au descoperit silexuri din paleoliticul superior : *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 62 ; N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, (harta cu răspândiri).

75. Topalul, jud. Constanța. La Sud de Hârșova și la 5 km. Nord de satul *Topalul* pe Dunăre, s'a descoperit o peșteră, de unde s'au scos numeroase resturi ale unei faune cuaternare, precum și silexuri, dintre

care unele lucrute. Din păcate aceste silexuri nu sunt atât de caracteristice ca să fie atribuite în mod cert unei epoci anumite. Același lucru se poate spune și despre obiectele de os. Totuși, prin comparație, în special cu lucrurile din Transilvania, credem și noi că ne găsim în fața a două niveluri: unul moustesian și un altul aurignacian. Viitoarele cercetări vor aduce dovezi mai concludente. N. N. Moroșan, o *stațiune paleolitică în Dobrogea. Topalul, Mem. Ac. Rom. Secț. St.*, t. V, 1928. I. Nestor, *Stand*, p. 22. Credem că este greșit a ne îndoi, împreună cu alții (C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, p. 59), chiar de caracterul paleolitic al descoperirilor dela Topalul.

76. Turnișor, jud. Sibiu. Pe terasa râului Cîbrin, în dreptul com. Turnișor, s'a găsit o uneltă moustesiană tipică. Celelalte silexuri par a fi atipice. Ar putea proveni dintr'o așezare în aer liber, care urmează a fi cercetată. H. Breuil, *Stations paléol. en Transylvanie, Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 195, cu fig. 2, 7. I. Nestor, *Stand*, p. 17. *Dacia*, I, 1924, p. 297 și urm.

77. Turea, jud. Cluj. Două silexuri descoperite la suprafața solului. Par a aparține mai de grabă moustesianului, decât aurignacianului. H. Breuil, *Stations paléolithiques en Transylvanie, Bull. de la Soc. des Sc. de Cluj*, II, 1925, p. 197. *Dacia*, V—VI, p. 79, cu fig. 39, 3.

78. Vasilica, jud. Bălți. A se vedea: *Mânzătești*, mai sus.

79. Vișoara, jud. Hotin. Trei puncte cu silexuri din paleoliticul superior evoluat: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 76—77.

80. Valea-Chichereului, jud. Brașov. Un mare număr de silexuri descoperite în loess. Ele dovedesc existența unui adevărat atelier al vânătorilor *solutreni* (paleolitic superior). Foarte interesante sunt cele cinci vârfuri de sulită în formă de „frunză de laur”. M. Roska, *Bul. Soc. de St. din Cluj*, II, 4, 1925, p. 789. *Dacia*, V—VI, p. 79.

81. Vitănești, jud. Putna. În 1924 Abatele H. Breuil, care a făcut cercetări interesante și în Transilvania, a descoperit la Vitănești mai multe unelte paleolitice. C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 63.

82. Valea-Mare, jud. Arad. Pe râulețul „Dudaiu”, ce se varsă în valea Iosaș pare a se fi descoperit o stațiune paleolitică, acheuleană, după unii arheologi (M. Roska, *Dacia*, III—IV, 1927—1932, p. 22—23). Silexuri similare s'au descoperit și la locul numit *Gruiu* (ibidem). Existența paleoliticului inferior din Transilvania rămâne încă o problemă pe care doar viitorul o va putea deslega. Nu poate fi vorba, în niciun caz, de prezența așa zisei civilizații micoquiene (La Micoque) în părțile noastre.

83. Voloșcova, jud. Hotin. Localitatea este cunoscută și prin ceramica pictată descoperită acolo, chiar în mai multe puncte (v. cap. respectiv). Silexurile paleolitice apar la suprafață, împreună cu cele neolitice și mesolitice. Ele aparțin paleoliticului superior. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord, Ac. Rom. Mem. Secț. St.*, t. VI, 1929; C. N. Plopșor, *Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 58.

84. Voronivța, jud. Hotin. Așezare paleolitică în loess. Se datează în perioada aurignaciană. Nici acolo nu poate fi vorba de micoquian. Literatură ca la Câșla-Negima.

84. Zamostea, jud. Storojineț. La locul *Beriznâc*, la 2 km. Sud de Zamostea, pe Ceremuș, deci în regiunea cu dealuri din Bucovina, s'au făcut cercetări amănunțite într'o așezare paleolitică, din perioada aurignaciană finală. S'au scos silexuri tipice acestei industrii și s'a arătat raporturile sale cu descoperirile similare din Moldova nord-estică (C. Ambrojevici și Popovici, *Zamostea I am Ceremuș, Dacia*, V—VI, 1935—1936, p. 23—39). Interesant că materialul brut a fost confecționat de pe terasele Ceremușului. Analiza microscopică a cărbunilor din stratul de cultură a arătat că în aurignacian creșteau în Bucovina păduri de *Ulmus spec.*, *Acer spec.*, *Fagus silvatica* și *Carpinus Betulus*.

II. Mesoliticul

Mesoliticul ocupă, după cum spune dela sine chiar cuvântul, vremea de tranziție dela paleolitic la neolitic : e o epocă de adânci prefaceri în domeniul material și spiritual, de transformări și de adaptare la forme noi de viață. Clima se schimbă și ea, trecându-se la *actualul geologic*. Rasele se amestecă și își pierd încet, încet, caracterul pur de până acum. Se nasc civilizații noi. Apare, deși timid, industria ceramică și lustruirea uneltelor de piatră, un mare progres tehnic, pe care îl vor desăvârși oamenii neoliticului, ai vremii celei noi. Omul preistoric a avut destulă vreme, în cursul miilor de ani ce s'au scurs dela apariția sa pe pământ, ca să cunoască animalele și să le domesticească. Astfel, în epoca premergătoare de aproape a neoliticului va apare creșterea vitelor, ca și începutul agriculturii, ca îndeletniciri, care vor forma în neolitic

Cronologie absolută a. Chr.	Europa de Vest	Europa centrală și răsăriteană	Europa nordică	Subdiviziuni climaterice	Geologia aplină
12.000—10.000	Sfârșitul magdalenianului		Urme magdaleniene	<i>Yoldia arctica</i> . Subarctică. Tundră. <i>Dryas octopetala</i> . <i>Betula nana</i> .	Bühl
Mesolitic I 10.000—5.000	Azilian Tardenoisian Apariția brachicefalilor	Swidero-tardenoisianul. Mezynianul târziu. Grupa Cleanov-Ploșșor.	Maglemose (Kunda) Cânele domestic. „Vârsta osului”	<i>Ancylus fluvialis</i> . Molusce de apă dulce. Climă boreală. Păduri ; mesteacăn, pin, alun. Renul lipsește Cerbul.	Gschnitz Daun
Mesolitic II 5.000—3.500	Campignian	Urme campigniene	Ertebölle (Kjokenmøddings) Apariția ceramice. „Prima epocă de piatră”.	<i>Litorina litorea</i> . Climă caldă, atlantică ; molift, alun, stejar.	Actualul geologic

trăsătura esențială. Dar nicăieri nu se vede mai clar caracterul de tranziție ca în aspectul însuși al civilizațiilor mesolitice. În prima parte a mesoliticului (Mesolitic I : 10.000—5000 a. Chr.), în care intră grupa Cleanov-Plopșor din Oltenia, de caracter swidero-tardenoisian, trăiesc elemente paleolitice, pe când în Mesoliticul II (5000—3500 a. Chr.) se ivesc altele noi, care vor prepara sinteza neoliticului.

Mesoliticul nu este prea bine reprezentat la noi, Totuși, atât în țara noastră, cât și aiurea, numai poate fi vorba de un *hiatus*, între paleolitic și mesolitic. Pentru prima parte a mesoliticului avem descoperirile atât de caracteristice din Oltenia, iar pentru Mesoliticul II pe cele „campigniene” din Transilvania și Basarabia. Viitorul va aduce, desigur, alte noi descoperiri. Aceasta cu atât mai mult, cu cât la Sud de Dunăre au fost semnalate încă de mult unele descoperiri mesolitice. E vorba de unele harpune, cu două șiruri de dinți, amintind pe cele aziliene (Mas d’Azil, Ariège) din Franța (H. Breuil, *Voyage paléolithique en Europe centrale*, p. 346) 1).

86. Cleanov, jud. Mehedinți. Pe dreapta Desnățuiului, la locul zis *Fiera*, s’a identificat, încă din 1924 (C. N. Plopșor, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 3—8) o așezare mesolitică. E vorba de o industrie microlitică, pe care am apropiat-o de descoperirile swidero-tardenoisiane din Răsăritul Europei (D. Berciu, *Arheologia preistorică a Olteniei*, 1939, p. 11—14). Ele aparțin primei părți a mesoliticului, ca și cele dela Plopșor (v. mai jos). Materialul s’a întrebuințat cu mare economie, folosindu-se și unele silexuri paleolitice, culese de mesolitici. N. N. Moroșan, *Asupra mesoliticului din Oltenia*, 1932.

87. Comarova, jud. Hotin. Pe platoul numit „Beșevca” se afla o stațiune din epoca mesolitică. Industria are un caracter mesolitic. Mesolitic II. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, 1929, p. 8—9 (Memoriul 1).

88. Naslavcea, jud. Soroca. Mai multe locuri, unde au fost descoperite numeroase unelte de piatră și silex, de dimensiuni mari. Aceste obiecte macrolitice au un caracter *campignian*, deci din a doua perioadă a mesoliticului. N. N. Moroșan, *Quelques observations sur le quaternaire de la Moldavie de N.-E.*, în Dărilor de seamă ale ședințelor Institutului de Geografie Român, 1929/1930; id., *Evoluția cercetărilor preistorice-paleolitice din România de N.-E. și rezultatele obținute*, 1933, p. 10; id., *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom., Mem. Secț. Șt., t. VI, 1929, Memoriul 1, p. 4—6.

1. Pentru terminologie : *Azilianul*, după loialitatea Mas d’Azil, Ariège (Franța) ; *tardenoisianul*, Fère-en-Tardénois Aisne, (Franța) *siderianul*, Swidry, *mezynianul*, Mezyn, lângă Varșovia ; guvernământul Cernigow (Rusia) ; *campignianul*, Campigny, Seine-Inférieure (Franța) ; Maglemose (Kunda), Danemarca ; *Ertebölle*, Jutlanda.

89. Plopșor, jud. Dolj. Două stațiuni cu o industrie microlitică descoperite la locul numit *Iroave* și *Magazie* (C. N. Plopșor, *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 8—10). Silexuri de caracter swidero-tardenoisian, ca și la Cleanov (D. Berciu, *Arheol. preist. a Olteniei*, 1939, p. 11—14). Mesolitic I.

90. Restev-Atachi. Jud, Hotin. In cuprinsul acestui sat se găsește o vastă stațiune mesolitică; obiectele descoperite aparțin unei industrii macrolitice, de caracter *campignian*. Mesolitic II. N. N. Moroșan, *Noi contribuțiuni preistorice asupra Basarabiei de Nord*, Ac. Rom. Mem. Secț. Șt., t. VI, 1929, Memoriul I, p. 9—10.

91. Sălcuța, jud. Dolj. In apropiere de locul numit *Râpa Roșie* s'au descoperit câteva silexuri mesolitice, de același caracter cu cele dela Cleanov și Plopșor: *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 10.

92. Simnic, jud. Dolj. Silexuri similare celor dela Plopșor (*Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 10—11). Mesolitic I, swidero-tardenoisian.

93. Voloșcova, jud. Hotin. Localitatea așezată pe malul drept al Nistrului, este cunoscută prin descoperirile paleolitice și neolitice (v. cap. resp.). S'au semnalat acolo și „câteva ateliere mesolitice”: N. N. Moroșan, *Le pléist. et le paléolith. de la Roumanie du Nord-Est*, 1938, p. 106. Unele silexuri descoperite la locul zis *Haidamațichii-Iar* par a avea un aspect „campignian”, deci din mesoliticul II.

94. Zănoaga, jud. Romanați. Un silex tipic mesoliticului; descoperire întâmplătoare: *Dacia*, VII—VIII, 1937—1940, p. 11. Intră în aceeași civilizație de caracter swidero-tardenoisian dela Cleanov și Plopșor, care nu reprezintă, precum am spus altă dată, decât două faciesuri ale aceleiași culturi. Mesolitic I.

D. Berciu